

Bíró Nagy András

SOKSZÍNŰ FIATAL BALOLDAL AZ MSZP ÉS A DK TÁMOGATÓI A FELSŐOKTATÁSBAN

E tanulmány célja, hogy bemutassa, milyen típusú fiatalokat képes elérni jelenleg az established baloldal. A részletesen elemzett kutatási eredmények világosan igazolják azt a hipotézist, hogy az MSZP és a DK fiatal támogatói két külön világot képviselnek. A két párt szavazói közötti különbség olyan jelentős, hogy nyugodtan kijelenthető: társadalmi háttérüket, közéleti aktivitásukat és értékrendjüket tekintve több köti össze az LMP és a DK választóit, mint a nemrég még egy pártot támogató MSZP-s és DK-s fiatalokat. A baloldali fiatalok két liberális és egy gazdasági kérdésekben baloldaliabb, társadalompolitikai ügyekben centristább pártra oszthatók. Az MSZP jelenlegi szavazói jóval közelebb állnak a centrumhoz és az átlag magyar fiatal értékvilágához, mint a liberálisabb DK és LMP. A szocialistáknak az átlagos vagy annál rosszabb háttérrel rendelkező, a baloldaliabb gazdaságpolitikai és a két liberális párthoz képest centristább társadalompolitikai válaszok iránt nyitott fiatalok körében lehet esélye növekedni. A két liberális párt, a DK és az LMP közötti különbség nem a szocio-demográfiai háttér, a közéleti érdeklődés vagy az értékvilág terén mutatkozik meg, hanem a politikai elitről, az elmúlt ciklusok teljesítményéről alkotott véleményekben.

Tárgyszavak: baloldali fiatalok * established baloldal * politikai szocializáció * közéleti passzivitás * materiális szavazók * aktív liberális pólus

BEVEZETÉS

A baloldal helyzetével foglalkozó tudományos munkák és publicisztikák rendre visszaköszönő megállapítása, hogy az *establishment* baloldalát adó Magyar Szocialista Pártnak a fiatalok körében mért alacsony támogatottsága az egyik fő stratégiai kihívása. Igaz volt ez a megállapítás a rendszerváltás óta mindig, de az idő múlásával a támogatói korösszetétel aránytalansága egyre súlyosabb problémává vált. Az MSZP szavazóinak mindössze 15 százaléka harminc év alatti, 43 százaléka viszont hatvan év feletti, a párttagság átlagéletkora pedig 55,9 év (MSZP 2011, 9–13).

Az utóbbi bő évtized legfontosabb ifjúságkutatásainak (LAKI–SZABÓ–BAUER 2001, 54; BAUER–SZABÓ 2005, 95; BAUER–SZABÓ 2009, 115) eredményei jól kimutatták az MSZP fiatalok közötti visszaszorulását: 2000-ben a 18–29 év közötti pártválasztók 29 százaléka támogatta a szocialistákat, négy évvel később már csak 21, 2008-ban pedig 18 százalék vallotta magát szocialista szimpatizánsnak. A nagymintás *Ifjúság*-kutatások felsőoktatási almintái is hasonló trendet mutattak. A 2000-es 27 százalékról 2004-ben 20, 2008-ban 19 százalékra csökkent az MSZP-sek aránya az egyetemisták és főiskolások között.

A szocialisták utóbbi évekbeli visszaesésének okait több átfogó írás (BECK–BÍRÓ NAGY–RÓNA 2011, LAKNER 2011, TÓTH 2011) is feldolgozta a közelmúltban, de az MSZP korfájában eddig elmaradt fordulatról a 2009–2010-ben átalakult pártrendszer felállása óta még nem készült akadémiai igényű elemzés. Ugyanez igaz arra az új helyzetre, amelyben az *established baloldal* fiatal szavazóiért az MSZP mellett már a 2011 őszen alakult Demokratikus Koalíció is versenyez. E tanulmány célja, hogy bemutassa, milyen típusú fiatalokat képes elérni jelenleg az *established baloldal*. Ezzel egyrészt kirajzolódnak a fiatalok megszólításának korlátai, másrészt a tanulmány kiindulópontként szolgálhat a jövőbeli baloldali ifjúsági stratégiákhoz.

A MSZP és a DK az *Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012-es* kutatási adatai alapján a pártot választani tudó egyetemista-főiskolás fiatalok 12 százalékát tudja megszólítani. A két párt közül a szocialisták az erősebbek, 7 százalékon állnak, DK-snak a felsőoktatási hallgatók 5 százaléka tartja magát. A tanulmány erre a két csoportra koncentrál, a fiatalok megszólításában jóval eredményesebb (29 százaléka), a politikáját a „lehet más” *establishment-ellenes* üzenetére alapozó LMP-t külön fejezet dolgozza fel a kötetben (KEIL 2012). A baloldali fiatalok minél teljesebb képéhez, pontosabb profiljához azonban szükséges az elitellenes, de öndefiníciójukban baloldali LMP-sekkel való összehasonlítás is. Ennek megfelelően számos helyen az ökopárti fiatalokra vonatkozó adatokkal is összevetem az MSZP-sek és a DK-sok válaszait.

A tanulmány hipotézise, hogy a baloldal sokszínűsége a fiatal korosztályokban is tetten érhető. A DK kiválása előtti MSZP-s belvitákban erőteljesen kitűnt, hogy az MSZP-t vezető Mesterházy Attila és a volt miniszterelnök-pártelnök Gyurcsány Ferenc jelentősen eltérő politikai irányvonalat tartanak követendőnek. Mesterházy célja egy karakteresen baloldali néppárt megteremtése, amely képes visszanyerni támogatottságát a meggyengült baloldali háttérjében. Gyurcsány számára a szociáldemokrata értékrendű szavazók köre csak egy az integrálandó célcsoportok közül: a liberálisok és a „mérsékelt konzervatívok” irányába is nyitott párt megteremtésében gondolkodott. Kutatási eredményekből azóta tudjuk, hogy a jelenlegi DK-sok nagyrészt volt szocialista szavazók, a táborbővítés stratégiája nem igazán vált be a volt miniszterelnöknek (POLICY SOLUTIONS-MEDIÁN 2012). Az azonban igaz lehet, hogy a DK kiválásáig valójában szavazói szinten is két párt élt egy párton belül. Ezt a hipotézist tesztelem a fiatal támogatókra vonatkozóan, az MSZP és a DK egyetemista-főiskolás táborának mélyelemzésével.

Az írás első részében a baloldali fiatalok társadalmi-demográfiai hátterét vizsgálom. Ezt követően közéleti érdeklődés és aktivitás szempontjából hasonlítom össze az MSZP-seket és a DK-sokat, külön kitérve arra, hogy milyen tájékozódási csatornákon keresztül érhetőek el ezen választói csoportok. A tanulmány harmadik fejezetében öndefiníciós és attitűdkérdések segítségével mutatom be a közös és az eltérő pontokat a két párt ifjú támogatóinak értékvilágában.

A BALOLDALI FIATALOK TÁRSADALMI-DEMOGRÁFIAI HÁTTERE

A 2010-es választási vereség után egyértelműen Budapest vált a baloldal legfontosabb fellegvárává. Az ország jelentős részén – legnagyobb mértékben Kelet-Magyarországon – tapasztalt térvészítés a fővárosban csak kisebb mértékben ment végbe, így ott érte el végül a legjobb eredményét az MSZP. Mivel Budapesten estek vissza a legkevésbé a szocialisták, az ottani támogatók a párton belül felértékelődtek. Az MSZP (2011, 10) saját hivatalos kiadványa is kiemeli, hogy az „MSZP-szavazók között erősen felülreprezentáltak a budapestiek: arányuk 28 százalék, míg a teljes népességben 18 százalék a fővárosiak aránya”. A teljes szocialista tábor földrajzi eloszlásától csak kis mértékben tér el az *Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012* kutatás eredményesora (A kutatás módszertanáról részletesen lásd (RÓNA–SZABÓ A. 2012, 15–25). A szocialista egyetemisták-főiskolások 26 százaléka budapesti, és az MSZP-sek még inkább felülreprezentáltak a megyei jogú városokban: a párt ifjú támogatói 36 százalékanak van ezekben a városokban az állandó lakhelye. A megyei jogú városi szint alatt megfordul a trend, a kisvárosi és a falusi szocialisták más pártok összetételéhez képest arányosan kevesebben vannak. A községek aránya az MSZP teljes támogatói bázisához képest is alacsony a vizsgált mintában. A teljes szocialista tábor – és az összes felsőoktatási hallgató – 20 százaléka falusi lakos, az MSZP-s egyetemisták-főiskolások között arányuk csak 15 százalék.

A Demokratikus Koalíció támogatói struktúrája még a szocialistákénál is erősebb főváros-centrikusságot mutat. A DK-sok 34 százaléka budapesti, ami egy hajszállal még az LMP-seknél (33 százalék) is magasabb arány. A DK fővárosi támogatottsága nemcsak a fiatalok között, hanem a teljes tábort tekintve is átlagon felüli. 2012 tavaszi adatok alapján a teljes fővárosi népességben 5 százalékon állt a DK (POLICY SOLUTIONS-MEDIÁN 2012), míg országosan rendszerint 2-3 százalékot mérnek a közvélemény-kutató cégek. Amennyire erős az MSZP a megyei jogú városokban, olyan gyenge ebben a szegmensben a DK. A teljes DK-s mintában a megyei jogú városok 14 százalékos részesedése messze elmarad az összes fiatal között mért 25 százaléktól. Az LMP-vel szemben viszont a DK nem esik vissza a településtípus méretével párhuzamosan: átlag feletti támogatottsága van a pártnak a falvakban.

56. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok megoszlása a lakóhely típusa szerint (százalékos megoszlás)

	Budapest	Megyei jogú város	Egyéb város	Község
MSZP	26	36	23	15
DK	34	14	27	25
Összes fiatal	25	25	30	20

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

A teljes szavazótáborokat vizsgálva az MSZP támogatói között a legmagasabb a nők aránya (Ipsos-adatok alapján MSZP 2011, 11). A Fidesz, a Jobbik és a DK az egyetemisták-főiskolások között több férfit vonz, mint nőt, az LMP-seknél ebben a szegmensben azonban több a nő. Az MSZP-szek között szinte felborul az arány a nők javára: a szocialista egyetemisták-főiskolások 64 százaléka nő és csak 36 százalék férfi.

A magyarországi társadalmi mobilitás korlátait jelzi, hogy olyan családból, ahol a szülők maximum 8 osztályt végeztek, szinte lehetetlen felsőoktatási intézménybe bekerülni. A szocialista és a DK-s fiataloknál sem ez a jellemző családi út. A szocialista felsőoktatási hallgatók családi háttere gyakorlatilag megegyezik a teljes minta átlagával. Apai ágon többségben vannak a szakmunkásképző vagy szakközépiskolai háttérrel rendelkezők, de jelentős, 40 százalék környéki a felsőfokú végzettségű apák aránya is. A szocialista fiatalok édesanyjai között – szintén az átlagnak megfelelően – egyharmados a szakmunkásképző vagy szakközépiskolai végzettséggel rendelkezők aránya, 15 százalékuk a gimnáziumi érettségivel fejezte be tanulmányait, csaknem felük viszont főiskolai, egyetemi diplomáig vagy akár doktori fokozatig is vitte. A szocialista hallgatók 50-60 százaléka lép tehát előre a szülők képzettségéhez képest.

A DK-sok nem tudják ilyen mértékben „felülmúlni” szüleiket, mivel a családok kiindulópontja az átlagosnál jobb. A Demokratikus Koalíció támogatóinak szülei adják a legértelmesebb hátteret az összes párt közül, még az LMP-szek szülei között sincsen annyi felsőfokú végzettségű, mint náluk. A DK-sok édesapjainak fele, édesanyjainak több mint hatvan százaléka ilyen képzettséggel bír. A gimnáziumot végzettek aránya megfelel az átlagnak, azonban az egyéb középfokú végzettségűek között már erősen alulreprezentáltak a DK-sok szülei.

57. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok megoszlása a szülők legmagasabb iskolai végzettsége szerint (százalékos megoszlás)

	MSZP – édesapa	MSZP- édesanya	DK – édesapa	DK – édesanya	Összes édesapa	Összes édesanya
Max. 8 osztály	2	2	0	2	2	3
Szaktanácsképző, szakközépiskola	51	35	37	18	48	32
Gimnázium	9	15	12	18	10	16
Felsőfokú végzettség	38	48	51	62	40	49

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

A szülők képzettsége terén az MSZP-s fiatalok még tudják hozni az átlagot, de az anyagi helyzet, a pénzügyi függetlenség terén már nem. A felmérés eredményeiből jól látszik, hogy a felsőoktatási hallgatók alapvetően nem állnak jól a saját anyagi függetlenségük megteremtése terén, de még az átlagos szintnél is rosszabb e téren a szocialista fiatalok helyzete. Mindössze 13 százalékuk él a szülőktől külön kasszán, és – az összes párt támogatói közül egyedülként – több mint felük teljes mértékben a szülők anyagi segítségére szorul. A baloldali fiatalok közül a szocialisták adják tehát a legkevésbé jómódú csoportot, a DK-sok viszont a másik végletet. Gyurcsány Ferenc fiatal egyetemista vagy főiskolás követői között találjuk a legkisebb arányban (34 százalék) azokat, akik teljes mértékben a szülőkre támaszkodnak, és a legnagyobb arányban azokat, akik legalább részlegesen már el tudtak indulni az anyagi függetlenség útján. Ez egyben azt is jelenti, hogy a DK-sok e téren még az amúgy jónak mondható helyzetben lévő LMP-seknél is kedvezőbb adottságok között képezhetik magukat.

58. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok megoszlása anyagi függetlenség szempontjából. „Szüleidtől külön kasszán élsz-e?” (százalékos megoszlás)

	MSZP	DK	Összes fiatal
Igen	13	18	18
Nem	52	34	44
Részben igen, részben nem	35	48	38

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012

A családi háttérnek a későbbi mobilitási lehetőségek mellett természetesen nagy hatása lehet a gyermekek későbbi politikai nézeteire is. Az összes fiatal 30 százaléka állítja, hogy politikai kérdésekben teljesen egyetért szüleivel. Az MSZP-s és a DK-s szimpatizánsok ennél nagyobb mértékben gondolják ugyanazt a politikáról, mint szüleik. Az összes párt közül az MSZP-s fiatalok esetében a legerősebb a családi hagyomány, 42 százalékuk ért egyet a szülőkkel politikai kérdésekben.

A család hatása a „régibaloldali” pártra szavazó fiatalok esetében akkor válik különösen nyilvánvalóvá, ha az „újbaloldali” LMP-ekkel vetjük össze őket: a zöld párt szavazóinak csak 23 százaléka ért egyet a szüleivel, ami az összes párt közül a legalacsonyabb érték.

59. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok és szüleik politikai preferenciái. „Politikai kérdésekben egyetértesz-e szüleiddel?” (százalékos megoszlás)

	MSZP	DK	Összes fiatal
Igen	42	36	30
Nem	6	7	8
Részben igen, részben nem	46	52	57
Nem ismerem a szüleim nézeteit	6	5	4

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

Míg az LMP-re a legtöbb fiatal szavazó újonnan, magától talált rá 2009 után, a DK támogatása pedig általában a párt 2011 őszi megalakulását követően egy tudatos – olykor az egész család preferenciáit érintő – váltás eredménye, addig az MSZP-seknél a leginkább tetten érhető a készen kapott pártválasztás. Ugyancsak a család hatását értékeli fel a szocialistáknál, hogy körükben a legmagasabb azok aránya, akik barátaik politikai preferenciáit nem is ismerik. Ez egyben azt is feltételezi, hogy a baráti körben nem igazán kerülnek elő olyan politikai témák, amik alakíthatnák az ifjú szocialisták preferenciáit. A DK-sok és az LMP-sek esetében fordított a helyzet, ők beszélgetnek barátaikkal a legnagyobb arányban közéleti kérdésekről.

A FIATALOK ÉS A KÖZÉLET: AKTÍV ÉS PASSZÍV BALOLDALIAK

A baloldali fiatalok táborán belül egyszerre van jelen egy kevésbé aktív, a közéleti kérdéseket távolabbról követő tábor, és egy kifejezetten érdeklődő, a politikai cselekvésre, közéleti aktivitásra is nyitott csoport. Előbbi leírás a szocialista szimpatizánsok mellett az LMP-sek apolitikusabb felére is illik, míg a Demokratikus Koalíciót támogató fiatalok és az LMP keménymagja az átlagosnál jóval aktívabban. Valamennyi parlamenti párt szavazói közül a szocialisták mondták a legtöbben – közel 40 százalékuk –, hogy „egyáltalán nem” vagy „inkább nem” érdeklí őket a politika. Ez az összes fiatal esetében mért átlagos szinthez képest is erős távolságtartást jelent, a skála másik végpontjától, a DK-soktól pedig közel 30 százalékpont választja el. A gyurcsányista fiatalok alig több mint 10 százaléka állítja magáról, hogy kevésbé érdeklí a politika, csaknem 70 százalékuk viszont kimondottan ér-

deklódik a közéleti események iránt. Ezzel egyben a DK-sok esetében fordul elő egyedülként, hogy a fiatal tábor abszolút többsége az érdeklődő térfélen helyezi el magát. Az LMP-sek 48 százaléka számít érdeklődőnek, 30 százaléka pedig távol-ságtartóbbnak – ez megfelel az átlagos, és a fideszes és jobbkios fiataloknál is mért értéknek, és egyben közelebb is van a szocialista szimpatizánsok értékeihez, mint a DK-sokéhoz. A politikával szembeni általános szkepszist jól jelzi, hogy még a pártot választani tudó fiataloknak is csak relatív többségét érdeklik a főbb politikai események, folyamatok.

60. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok közéleti érdeklődése. „Mennyire érdekel Téged a politika?” (1–5-ig terjedő skála, 1=egyáltalán nem, 5=nagyon érdekel, százalék)

	Egyáltalán nem	2	3	4	Nagyon érdekel
MSZP	17	22	15	29	17
DK	2	10	19	36	33
Összes fiatal	10	20	21	27	22

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

A választási részvételi hajlandóság tekintetében, MSZP-LMP viszonylatban viszont fordul a kocka: itt már azokkal a trendekkel találkozunk, mint a teljes választókorú lakosságról készült közvélemény-kutatásokban. Az LMP-sek egy részének laza kötődése a politikához és a közéleti részvételhez itt válik a leginkább nyilvánvalóvá: mindössze 58 százalékuk állítja, hogy biztosan elmenne választani. Ez a legalacsonyabb érték valamennyi tábor közül, ami jól jelzi, hogy az LMP-vel való szimpátia sok esetben nem jelent szoros köteléket az ökopárttal, és a támogatók közel fele erősen apolitikus, esetükben még a választási részvétel is kérdéses. Még a politika iránt alapvetően kevésbé érdeklődő fiatal szocialisták is nagyobb, kétharmados arányban járulnának az urnához, ami nem sokkal marad el a fideszes és a jobbkios értékektől. Az átlagtól jócskán felfelé eltérő választási aktivitást a DK-soktól láthatunk. Eltökélttségüket jól tükrözi, hogy 84 százalékuk biztosra ígéri részvételét egy „most vasárnap” választáson és olyan támogatójuk nem is akad, aki azt állította volna, hogy valószínűleg vagy biztosan nem menne el szavazni.

A DK-sok magas aktivitásának magyarázata lehet, hogy a párt támogatójának lenni azok után, hogy Gyurcsány Ferenc milyen közéleti pályafutást tudhat maga mögött, már alaphiból feltételez egy erős kötődést és tudatos kitartást az utóbbi években Magyarország egyik legnépszerűtlenebb politikusává vált vezető mellett. A fiatal DK-sok közéleti aktivitása visszatükrözi a párt teljes táborának attitűdjét: kevesen vannak, de nagyon elszántan kitartanak az általuk szimpatikusnak tartott politikus és politikai irányvonala mellett.

61. táblázat. A felsőoktatásban résztvevő fiatalok választási részvételi hajlandósága (százalék)

	Biztosan elmenne	Valószínűleg elmenne	Valószínűleg nem menne el	Biztosan nem menne el
MSZP	66	15	16	3
DK	84	16	0	0
Fidesz	70	24	5	1
Jobbik	70	22	5	3
LMP	58	26	11	5
Összes fiatal	66	23	8	3

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

Az MSZP fiatal támogatóinak passzivitása a politika iránti alacsony érdeklődésből és az átlagnál némileg kisebb részvételi hajlandóságból is kiolvasható, a konkrét közéleti tevékenységekre, tapasztalatokra vonatkozó adatok azonban ezt még erőteljesebben alátámasztják. A kutatásban vizsgált valamennyi kérdés esetében átlag alatti volt a szocialista fiatalok bevonódásának mértéke. Az MSZP-s egyetemisták és főiskolások mindössze harmada vett részt valaha bármilyen típusú aláírásgyűjtésben, ami jelentősen elmarad az összes vizsgált fiatal 46 százalékos arányától, nem is beszélve az e téren legaktívabb jobbikos tábor, akiknek 52 százaléka vett már részt ilyen akcióban.

Politikai elemzésekben közhelyszámba megy az a megállapítás, hogy a baloldali szavazókat jóval nehezebb megmozgatni, mint a jobboldaliakat, és különösen nehéz őket az utcára vinni. Az MSZP-sek válasza ezt a közvélekedést a fiatal korosztályokra vonatkozóan is megerősítik: arányosan messze a szocialista fiatalok vettek részt eddig a legkisebb mértékben utcai tüntetéseken, törvényes demonstrációkon. A szocialisták közül csak minden negyedik tüntetett már valaha, míg az összes többi párt esetében ez az érték 40 százalék felett van. A legaktívabbak ismét a DK-sok: 57 százalékuk demonstrált már valaha az utcán. A posztmaterális választói tudatosság mérőszámaként használt „termékbojkott” esetében is hasonló mintázat látható: az MSZP-sek közül minden tizedik bojkottált már tudatosan valamilyen terméket, míg a többi pártnál ez az érték 30 százalék felett van. A DK és az LMP támogatói vesznek a leginkább figyelembe nem anyagi típusú megfontolásokat (38–39 százalékuk nem vásárolt szándékosan valamilyen terméket), de ez némileg kisebb mértékben a fideszes és jobbikos fiatalokra is igaz. A motivációjuk természetesen nagyban különbözhet. Míg az egyes árucikkek kiválasztásánál az ökopárti vagy a DK-s választókat nagyobb mértékben foglalkoztathatják például környezettudatossági szempontok vagy politikai megfontolások (pl. nem utazik köztudottan szélsőjobboldali taxitársasággal vagy nem vásárol Fidesz-közeli áruházláncban), addig a fideszes és jobbikos szimpa-

tízások között vélhetően erősebb lehet a magyar termék – külföldi termék felosztás motiváló ereje. Az MSZP-seknél ilyen tényezők a többiekénél jóval kisebb mértékben orientálják különböző árucikkek, szolgáltatások fogyasztását.

Az MSZP számára komoly kihívást jelent, hogy a párttal szimpatizáló fiatalokat nemcsak tüntetésekre, de kampányolásra is nagyon nehéz bevonni. Tízből egy szocialista támogató vett már részt kampányban (ajánlószelvény gyűjtése, plakátolás, kitelepülés, stb.), ami – az előző kérdésekhez hasonlóan – az összes párt fiataljai között a legalacsonyabb érték. Az átlagos kampánytapasztalat 20 százalék, amit a Fidesz húz erősen felfelé: a kormánypártot támogatók harmada valamilyen formában segítette már a párt kampányát az utóbbi években. A baloldali fiatalok közül az LMP-sek vettek részt eddig a legtöbben kampányban (19 százalék), a DK-sok (16 százalék) a szocialisták és a zöldek között helyezkednek el ebből a szempontból. Mivel még nem volt olyan országos kampány, amelyen a Demokratikus Koalíció megmérte volna magát, ezért feltételezhető, hogy az aktív DK-sok nagy többsége korábban még az MSZP kampányaiban szerzett tapasztalatot.

62. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok közéleti aktivitása. „Az alábbi tevékenységek közül részt vettél-e valaha bármelyikben?” (százalék)

	MSZP		DK		Összes fiatal	
	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem
Aláírásgyűjtés	35	65	27	73	46	54
Politikai nyilatkozatok, kezdeményezések, petíciók aláírása	30	70	56	44	41	59
Törvényes demonstráció, tüntetés	26	74	57	43	44	56
Utcai zavargás	2	98	2	98	3	97
Termék szándékos bojkottja	11	89	39	61	34	66
Kampánytevékenység	12	88	16	84	20	80

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

A fiatalok jövőbeli bevonása érdekében fontos, hogy milyen csatornákon keresztül lehet elérni az esetlegesen aktívizálható támogatókat. Az ma már nem is kérdés, hogy a korosztály egészét, pártoktól függetlenül az internetes hírcsatornákon lehet a leghatékonyabb módon elérni. Az összes fiatal 79 százaléka hetente többször böngész internetes portálokat, 52 százalékuk számára ez pedig mindennapos tevékenység. A televízió, és főként a napilapok messze elmaradnak ettől a szinttől a fiatalok médiafogyasztási szokásaiban. Az MSZP és a DK támogatói ráadásul az átlagosnál sűrűbben szerzik információikat az internetről: a szocialisták 56 százaléka, míg a DK-sok 74 százaléka olvas online híreket napi rendszerességgel. Míg azonban a DK-sok közül gyakorlatilag mindenki legalább hetente többször tájékozódik a netről, addig a szocialista fiatalok nagyjából ötöde nem érhető el ezen a módon. Ez a legmagasabb érték valamennyi párt tábora közül.

Ennek fényében továbbra is megkerülhetetlen kommunikációs csatorna marad az MSZP számára a televízió. A szocialista fiatalok néznek a legtöbbet televíziót, egyharmaduk minden nap, további harmaduk hetente többször számít televíziós hírfogyasztónak. A televízió internettel szembeni általános leértékelődését mutatja ugyanakkor, hogy a teljes mintában mindössze 23 százalék a napi rendszerességgel tv-híradót nézők aránya. A DK-sok ezt az átlagot hozzák, az LMP-sek pedig átlag alatti tévénézőknek számítanak: csak 19 százalékuk követi a tv-híradókat minden nap. A zöld fiatalok jelentős része csak alkalmanként vagy egyáltalán nem néz televíziót: az ebben a kategóriában mért 43 százalék a legmagasabb az összes párt közül. Összességében jól látszik, hogy bár a DK-sok átlagos mértékben néznek tévét, szavazóik szinte kivétel nélkül rendszeresen elérhetők az interneten is. A szocialisták esetében a televízió tartós fontosságát indokolja, hogy támogatóik a mai napig a leggyakoribb tv-nézők, emellett pedig a tábor egy jól behatárolható része alig vagy soha nem tájékozódik online forrásokból.

63. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok médiafogyasztási szokásai (százalék)

		Minden nap	Hetente többször	Hetente egyszer	Ritkábban	Soha
MSZP	Internetes portálok	56	19	7	15	3
	TV-híradók	33	30	8	19	11
	Napilapok	12	25	15	30	18
DK	Internetes portálok	74	21	0	4	0
	TV-híradók	23	30	12	14	21
	Napilapok	14	11	11	36	27
Összes fiatal	Internetes portálok	52	27	7	11	3
	TV-híradók	23	27	12	19	19
	Napilapok	10	18	14	38	20

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

A napilapok általános térvesztéséből, példányszámcsökkenéséből talán e felmérés nélkül is kikövetkeztethető lenne, hogy a fiatalok között a nyomtatott sajtó szerepe a tájékozódásban harmadlagos. Az egyetemisták és főiskolások 42 százaléka vesz a kezébe legalább hetente egyszer napilapot, naponta pedig csak 10 százalék olvas újságot rendszeresen, nyomtatott formában. A MSZP-sek a többieknel jobban kötődnek a hírfogyasztás hagyományos módjához: a szimpatizánsok több mint fele legalább heti egyszer kezébe vesz napilapot. Az erősen netközpontú DK-sok azonban még az átlagnál is kevésbé tájékozódnak a nyomtatott sajtóból. 14 százalékuk ugyan napi rendszerességgel nyomtatott újságot olvas, de csak 36 százalékuk teszi ezt legalább hetente egyszer. Az LMP-sek az MSZP és a DK között helyezkednek

el, naponta csak 7, de hetente legalább egyszer 43 százalékuk vesz kezébe napilapot. A fentiek alapján teljesen egyértelmű, hogy a baloldali fiatalok jelentős részét elérik a hírek interneten, az MSZP-nek viszont továbbra is érdemes nagyobb figyelmet fordítani a hagyományosabb kommunikációs csatornákra, mivel az elérési arány még mindig relatíve magas a televízió és a napilapok esetében is.

A BALOLDALI FIATALOK ÉRTÉKVILÁGA

A közéleti attitűdök tekintetében tapasztalt eltérés az MSZP és a DK fiataljai között az értékrend terén is megmutatkozik. Az öndefiníciók és az attitűdkérdésekre adott válaszok is világossá teszik, hogy a Demokratikus Koalíció 2011 őszi kiválásáig valóban két párt létezett az MSZP-n belül. Ez a kettőség nemcsak a politikai vezetők szintjén, hanem a fiatal szimpatizánsok értékvilága tekintetében is jelen volt. Az MSZP támogatói rendre közelebb helyezkednek el ugyanis az összes megkérdezett átlagértékeihez, mint a DK-sok, akik pedig a legtöbb kérdésben a szocialista fiataloknál liberálisabb álláspontot foglalnak el. Számos kérdésben több nézetazonosság figyelhető meg az LMP és a DK szimpatizánsai, mint a túlnyomó többségükben nemrég még egy pártot támogató MSZP-sek és DK-sok között.

A kivétel, ahol az MSZP és a DK közel kerül egymáshoz, a bal-jobb önmeghatározás. A pártok ideológiai profiljában és főleg a választók fejében meglévő közpolitikai koherenciazavar ellenére a magyar pártrendszer egyik legstabilabb tájékoztatósi pontjának szokás tekinteni a bal-jobb skálát (az utóbbi évek fejleményeinek elemzéséhez lásd ENYEDI-BENOIT 2011, BÍRÓ NAGY 2011). A bal-jobb címke a magyar politikában azonban a legkevésbé sem jelent tartalmi leírást, jóval inkább pártos címkeként értelmezendő (TÓKA 2005). Ily módon a baloldali szélsőértékhez közeli öndefiníció sok esetben legalább annyira – ha nem jobban – jelent éles szembenállást a jobboldali kormányzással, mint gazdasági-szociális értékválasztást. Az Orbán-kormány és a Fidesz éles elutasítása magyarázhatja, hogy az MSZP és a DK szavazói – a meglévő értékrendbeli különbségek ellenére – egyaránt egyértelműen a baloldalra sorolják magukat. Az MSZP-sek ugyan némileg még baloldalibbként határozzák meg önmagukat – és ezzel elfoglalják helyüket a magyar pártrendszer balszélén – de a két tábor közötti eltérés e tekintetben nem jelentős. Ha ennyire leegyszerűsödik a választás, és csak a bal és jobb közötti különbségtétel marad, akkor a két különvált tábor bizony közel kerül egymáshoz. Bal-jobb felosztás tekintetében az LMP-sek is inkább balra helyezik magukat, de csak enyhén (3,65, a 4-es középértékhez közel). A bal-jobb skála terén tehát tetten érhető a pártelitek pozicionálása is. Míg az MSZP és a DK a Fidesz ádáz ellenfeleiként, baloldali ellenpontokként jelennek meg, addig a szocialistáktól és még inkább Gyurcsánytól távolságot tartó LMP-sek kivülállása a középértékek választásában mutatkozik meg.

64. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok önmeghatározása a bal-jobb, a liberális-konzervatív és a mérsékelt-radikális skálán (átlagpontok)

	Baloldali-jobboldali (1–7, 1=baloldali, 7=jobboldali)	Liberális-konzerva- tív (1–7, 1=liberális, 7=konzervatív)	Mérsékelt-radikális (1–7, 1=mérsékelt, 7=radikális)
MSZP	2,68	3,13	3,37
DK	2,91	2,58	2,80
Összes fiatal átlaga	4,59	3,70	3,79

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

Távolabb kerülnek egymástól a szocialista és a gyurcsányista fiatalok, ha a liberális-konzervatív önbesorolásról van szó. Ebben a dimenzióban már a DK-sok számítanak az egész pártrendszer legliberálisabb választóinak (2,58 a hétfokú skálán), akikhez az LMP-ek közelebb állnak (2,82), mint a szocialisták (3,13). Az MSZP-ek ezzel egy mérsékelt liberális pozíciót foglalnak el, ugyanolyan távolságban a DK-soktól, mint a konzervatív térfél szavazóit is magában foglaló teljes minta átlagától.

A demokráciával kapcsolatos attitűdök újabb illusztrációját adják annak, hogy értékrendjükben az LMP-s és a DK-s fiatalok közel kerülhetnek egymáshoz, míg a szocialisták mindkét táborból messzebb helyezkednek el (10. táblázat). A baloldali ellenzék utóbbi két évének egyik fő témája, a magyar demokrácia helyzete kevésbé érdekli a szocialista szavazókat, viszont annál jobban az LMP-eket és a DK-sokat. Az MSZP-ek között megdöbbenően nagy (34 százalék) a diktatúrát bizonyos körülmények között elfogadható politikai rendszernek tartók aránya. Ez nagyjából a fideszes fiatalok válaszában felel meg, és fényévnnyi távolságra van attól, ahogy a másik két baloldali csoport vélekedik. A DK-sok 65, az LMP-ek 58 százaléka szerint a demokrácia minden más politikai rendszernél jobb, míg az MSZP-seknél ez az arány mindössze 39 százalék. A magyar demokrácia problémáival mobilizálni lehet tehát Gyurcsány Ferenc és az LMP követőit, de a politikai rendszerhez való kötődése a szocialistáknak jóval gyengébb, így a téma is jóval kevésbé hozza tűzbe őket.

65. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok demokráciával kapcsolatos attitűdje. „A következő kijelentések közül melyik áll a legközelebb a Te véleményedhez?” (százalék)

	MSZP	DK	Összes fiatal
A demokrácia minden más politikai rendszernél jobb	39	65	41
Bizonyos körülmények között egy diktatúra jobb, mint egy demokrácia	34	19	36
A hozzám hasonló emberek számára az egyik politikai rendszer olyan, mint a másik	27	16	23

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

A szocialisták jóval kevésbé liberálisak akkor is, ha a tekintélytisztelet kérdésköréről van szó. Az MSZP-sek a felmérésben szereplő három, tekintélyelvűséget mérő kérdés mindegyikében nagyobb mértékben értettek egyet a konzervatív állásponttal, mint a DK-sok. A szocialisták – az összes fiatal átlagához hasonlóan – inkább egyetértenek azzal, hogy a „gyermeknek meg kell tanulniuk, hogy a legfontosabb az engedelmesség és a tekintélytisztelet”, míg a DK-sok és az LMP-sek az állítást inkább elutasító ténnyélen vannak. Az MSZP ifjú támogatói szerint a fiataloknak felnőttként el kell hagyniuk lázadó gondolataikat és meg kell tanulniuk alkalmazkodni, és azt sem utasítják el egyértelműen, hogy „az országnak nem politikai programokra, hanem erőskezű vezetőkre van szüksége”. Utóbbi állítással a zöld és a gyurcsányista szavazók sem értenek egyet, az MSZP-sek viszont semleges állásponton vannak. A tekintélyelvűségre való nagyobb nyitottság a rendpárti attitűdökben is kimutatható: a szocialisták inkább egyetértenek azzal, hogy „fokozott szigor szükséges a közrend védelmében”, ellenben a DK-sok közelebb vannak ahhoz az állásponthoz, hogy „az emberek jogait védeni kell a hatóságokkal szemben”. A szocialista fiatalok ezekben a kérdésekben nem a liberálisabb DK-sokhoz és LMP-sekhez, hanem a fideszesekhez – és az összes fiatal átlagos véleményéhez – vannak a legközelebb.

Az MSZP-s és a DK-s tábor között ugyancsak szembevetendő a különbség a cigányság megítélésében. Figyelemreméltó, hogy a szocialisták nagyobb mértékben értenek egyet (3,45 ötös skálán) azzal, hogy „a bűnözési hajlam a cigányok vérében van”, mint a fideszesek (3,14) – igaz mindkét szavazói csoport az állítással inkább egyetértő ténnyélen van. Cigányellenességben természetesen még ez az álláspont is messze elmarad a jobbkiosokétól, akik elsőprő mértékben tudnak azonosulni (4,17) a kijelentéssel. Ezt az LMP-s (2,52) és a DK-s (2,65) fiatalok viszont elutasítják, és ismét az egymáshoz legközelebbi két értéket veszik fel. Mindezek fényében nem meglepő, hogy a szocialisták inkább úgy vélik, hogy „a cigány lakosság számának növekedése veszélyezteti a társadalom biztonságát”, és azt is az LMP-seknél és a DK-soknál kevésbé támogatják, hogy „minden cigány gyermeknek joga van ahhoz, hogy a nem cigányokkal közös iskolai osztályban tanulhasson”. A *Magyar Választáskutatási Program 2010*-es elitkutatása és a választások előtti közvélemény-kutatása alapján is ki lehetett már mutatni, hogy a baloldali politikai elit és a választóik között jelentős nézetkülönbségek feszülnek e kérdésben (BÍRÓ NAGY 2011). Akkor is látni lehetett, hogy a baloldali attitűdök heterogének: a liberálisabb LMP-s tábor mellett a szocialisták jelentős része nyitottabb a cigányellenes retorikára. A 2011–2012-es *Aktív Fiatalok* kutatás a fiatalokra vonatkozóan is megerősíti ezt a következtetést, illetve azt is jelzi, hogy a DK-sok kiválásával egy a cigányság felé megengedőbb csoport távozott a szocialista szavazótáborból.

Az állam szerepét illetően a fiatalokra vonatkozó adatok is alátámasztják, hogy gazdaságpolitikai kérdésekben értelmüket veszítik a hagyományos bal-jobb kategóriák. A fideszes és a jobbkios fiatalok a baloldali pártoknál erőteljesebben támogatják az állam komolyabb szerepvállalását a gazdaságban és a társadalmi folyamatok

alakításában. Az LMP-sek és a DK-sok inkább egyetértenek azzal, hogy az embereknek több felelősséget kellene vállalni önmagukért, és csökkenteni kell az állam szerepét a gazdaságban. A két párt fiataljai közül a DK támogatói még liberálisabb véleményen vannak, ők adják a fiatal pártválasztók gazdasági jobbszélét. E két táborhoz képest a szocialisták az erőteljesebb állami szerepvállalás hívei, de ez sem jelent karakteres baloldali álláspontot: mindkét vizsgált kérdésben a középértékhez közeli eredményt kaptunk, ami jócskán elmarad a felnőtt szocialista tábor gazdasági baloldaliságától.

66. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok attitűdjei néhány fontosabb politikai kérdésben (átlagpontok)

		MSZP	DK	Összes fiatal átlaga
Tekintélyelvűség	A gyerekeknek meg kell tanulniuk, hogy a legfontosabb az engedelmesség és a tekintélytisztetel (1-5, 1=egyáltalán nem ért egyet, 5=teljes mértékben egyetért)	3,55	2,80	3,50
	A fiataloknak néha lázadó gondolatai vannak, de ahogy felnőnek, meg kell tanulniuk alkalmazkodni (1-5, 1=egyáltalán nem ért egyet, 5=teljes mértékben egyetért)	3,79	3,21	4,20
	Az országnak nem politikai programokra van szüksége, hanem erőskezű vezetőkre (1-5, 1=egyáltalán nem ért egyet, 5=teljes mértékben egyetért)	3,01	2,42	3,09
Rendpártiság	Fokozott szigor szükséges a közrend védelmében=1, Az emberek jogait védeni kell a hatóságokkal szemben=10	4,94	5,79	4,93
Cigányság	A cigány lakosság számának növekedése veszélyezteti a társadalom biztonságát (1-5, 1=egyáltalán nem ért egyet, 5=teljes mértékben egyetért)	3,88	3,08	3,94
	A bűnözési hajlam a cigányok vérében van (1-5, 1=egyáltalán nem ért egyet, 5=teljes mértékben egyetért)	3,45	2,65	3,27
	Minden cigány gyereknek joga van arra, hogy a nem cigányokkal közös iskolai osztályban tanulhasson (1-5, 1=egyáltalán nem ért egyet, 5=teljes mértékben egyetért)	3,73	4,30	3,66

		MSZP	DK	Összes fiatal átlaga
Állam szerepe vs egyéni felelősség	Az embereknek több felelősséget kellene vállalniuk önmagukért=1, Az államnak több felelősséget kellene vállalnia az emberekért=10	5,30	4,36	5,35
	Csökkenteni kell az állam szerepét a gazdaságban=1, Erősíteni kell az állam szerepét a gazdaságban=10	4,90	4,40	5,50
Határon túli magyarok	A kormány csak a határon belül élőkről gondoskodik=1, A kormánynak a határon kívül élő magyarokról is gondoskodni kell=10	4,18	3,77	5,78
Gender	A férfi dolga az, hogy pénzt keressen, a feleségnek a háztartással és a gyerekekkel kell foglalkoznia (1-5, 1=egyáltalán nem ért egyet, 5=teljes mértékben egyetért)	1,98	1,69	2,22

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

Az MSZP-hez képest a DK liberálisabb karaktere azokban a témákban is kiderül, amelyekben a két tábor egyébként hasonló véleményen van. A férfi-női szerepek tekintetében ugyanúgy vélekednek, elutasítják azt, hogy a nő feladata a háztartás rendben tartására és a gyermekek nevelésére korlátozódna. Az elutasítás mértékében van némi különbség, a DK-sok még a szocialistáknál is jobban ellenzik a gender-kérdés macho megközelítését. További hasonlóság, hogy sem az MSZP-s, sem a DK-s fiataloknak nem kifejezetten szívügye a határon túli magyarok témája. Míg az összes párt átlaga alapján a fiatalok inkább azzal értenek egyet, hogy a magyar államnak a határon túli magyarokról is gondoskodnia kell (5,78 tízes skálán), addig a baloldali fiatalok közelebb állnak ahhoz az állásponthoz, hogy „a kormány csak a határon belül élőkről gondoskodik”. Ezen a véleményen belül is vannak természetesen fokozatok: a DK-sok (3,77) mutatják a legkevesebb érdeklődést a határon túli magyarok iránt, őket az MSZP-sek követik (4,18), míg az LMP-sek már a centrumpozícióhoz vannak közel (4,82).

Az alábbi táblázat értékválasztással kapcsolatos válaszai is alátámasztják, hogy több érték mentén összehozható az MSZP és a DK, de a prioritásokban, hangsúlyokban van eltérés. A szocialistáknál a legfontosabb helyre a családi biztonság került, a DK-soknál pedig az elsőszámú liberális alapérték a szabadság. A szocialista szimpatizánsoknak fontosabb az anyagi jólét is, mint a DK-soknak, és a tradíciókat is jobban tisztelik az MSZP-sek. Gyurcsány Ferenc pártjának fiatal támogatói ugyanakkor fontosabb értéknek tartják a környezettudatosságot, mint a szocialisták, és – mint a közéleti aktivitásról szóló fejezetben már kiderült – a közügyekbe való beleszólás lehetősége is magasabb polcon van, mint az MSZP-seknél.

67. táblázat. Az MSZP-s és DK-s fiatalok értékválasztásai (átlagpontok, minden kérdésnél ötös skála, 1=egyáltalán nem fontos, 5=rendkívül fontos)

	MSZP	DK	Összes fiatal átlaga
Szabadság	4,48	4,76	4,59
Társadalmi rend	4,02	3,96	4,02
Anyagi jólét	4,34	4,19	4,20
Nemzet	3,43	3,34	3,79
Tradíciók tisztelete	3,56	3,18	3,74
Vallásos hit	2,50	2,24	2,70
Családi biztonság	4,70	4,52	4,66
Környezettudatosság	3,99	4,15	4,09
Beleszólás a közügyekbe	3,77	3,95	3,86

Megjegyzés: A pontos kérdés: „Most az emberi élethez kapcsolódó értékeket olvashatod. Kérlek, mindegyikről mondd meg, hogy mennyire fontosak az életedben!”

Forrás: Aktív Fiatalok Magyarországon, 2012.

A nemzeti érzés és a vallásosság egyik tábor sem motiválja igazán, de az elutasítás mindkét esetben a DK-soknál erősebb. A DK fiataljainak 55 százaléka nem vallásos vagy egyenesen ateista, ez még az LMP-sek (51 százalék) és az MSZP-sek (46 százalék) egyébként magas vallástalanságát is felülmúlja. Összehasonlításképpen: a nem különösebben vallásos jobbkiosok között ez az arány 37 százalék, míg az egyedül igazán vallásos táborral rendelkező Fidesz esetében csak 21 százalék mondja magát nem vallásosnak. Általánosságban nézve jól kirajzolódik az is, hogy az LMP-sek prioritáslistája több hasonlóságot mutat a DK-sokéval, mint a szocialistákéval. A szabadság, a társadalmi rend, az anyagi jólét, a környezettudatosság és a közügyek iránti érdeklődés szinte pontosan ugyanolyan pontszámot kapott e két tábor részéről.

KONKLUZÍÓ

A tanulmányban bemutatott kutatási eredmények világosan igazolják azt a hipotézist, hogy az MSZP és a DK fiatal támogatói két külön világot képviselnek. A két párt szavazói közötti különbség olyan jelentős, hogy nyugodtan kijelenthető: társadalmi háttérüket, közéleti aktivitásukat és értékrendjüket tekintve több köti össze az LMP és a DK választóit, mint a nemrég még egy pártot támogató MSZP-s és DK-s fiatalokat.

A baloldali felsőoktatási hallgatók közül egyedül a szocialisták érkeznek nem kiváltságos családi háttérből: szüleik végzettsége megfelel az országos átlagnak, anyagi helyzetük némileg elmarad attól. Politikai szocializációjukban kiemelten fontos a család hatása, már csak azért is, mert baráti társaságaikban ritkábban ke-

rülnek elő közéleti témák. A politika iránti érdeklődésük alacsonyabb az átlagnál, így kevesebb külső hatás is éri őket. A szocialista fiatalok kifejezetten passzívak. Jelentős kihívást jelent az MSZP számára, hogy utcai megmozdulásokra és kampánytevékenységre is nehéz őket rávenni, és a választási részvételi hajlandóságuk sem jobb az átlagosnál.

Lehetőséget jelent ugyanakkor az MSZP számára, hogy a jelenlegi szavazóik is közelebb állnak a centrumhoz és az átlag magyar fiatal értékvilágához, mint a liberálisabb DK és LMP. Utóbbi két párt – és természetesen nagyobb mértékben az LMP – alighanem teljesen lefedi azokat a fiatalokat, akik előtérbe helyezik a posztmaterális értékeket, illetve gazdasági és társadalompolitikai-kulturális kérdésekben is liberális módon gondolkoznak. Az MSZP-nek – főként a 2010 óta követett baloldali néppárti stratégia fényében – nem ebbe az irányba, hanem az átlagos vagy annál rosszabb háttérrel rendelkező, a baloldali gazdaságpolitikai és a két liberális párthoz képest centristább társadalompolitikai válaszok iránt nyitott fiatalok körében lehet esélye növekedni. Ilyen választók megtalálhatók a bizonytalanok között, illetve a jobboldalhoz nem ideológiai alapon kötődő fiatalok között is. Az MSZP hivatalos irányvonala gazdasági-szociális kérdésekben ráadásul a szocialista fiataloktól még balrább van, nagyjából ott, ahova a fideszes és a jobbkios hallgatók elhelyezik magukat.

A magyar pártrendszerben a Fidesztől balra álló valamennyi párt felülreprezentált Budapesten, de ez méginkább igaz a DK-ra és az LMP-re. A szülők képzettsége és az anyagi helyzet egyaránt a két legjobb helyzetben lévő táborra teszi a DK-t és az LMP-t. Aktivitásban az LMP-ek felülmúlják az MSZP-eket, de elmaradnak a DK-soktól. Ennek magyarázata, hogy az LMP támogatói szerkezete kettős: a nagyon aktív – akár aláírásgyűjtésre, kampányolásra is kész – keménymag mellett a pártnak van egy apolitikusabb szimpatizánsi köre is, akiket még a választáson való részvételre is igen nehéz rávenni. A DK-sok – bár a baloldalon ők vannak a legkevesebben – ezzel szemben szinte mindannyian igen elszántak: körükben a legmagasabb a közéleti érdeklődés, a részvételi hajlandóság és ők a leggyakoribb internetes hírfogyasztók is. Értéktrendjükben szinte teljes fedést mutatnak a DK-s és LMP-s adatok. Gazdasági kérdésekben az egyéni felelősségvállalás és a kisebb állam hívei, társadalompolitikai kérdésekben pedig minden esetben ők képviselik a liberális pólust – a DK rendszerint ezen belül is az LMP-nél valamivel liberálisabb álláspontot. Az MSZP-ek között az anyagi jólét és a családi biztonság, a DK-nál és az LMP-nél a szabadság a legfőbb érték. Néhány társadalmi-kulturális kérdésben – például vallás, gender, határon túli magyarok – pedig a szocialista fiatalok is a liberális térfelel helyezik el magukat, de a középértékekhez közelebb.

Van azonban több kérdés is, amiben teljesen más platformra kerül az MSZP, illetve a DK és az LMP. Az állam szerepén túl ilyen a tekintély és a rend témaköre. Rendpárti kérdésekben az MSZP-ek a konzervatív térfelel helyezik el magukat. A demokrácia iránt a szocialisták jóval kevésbé elkötelezettek, mint a két másik párt követői, az anyagi körülmények jóval nagyobb mértékben foglalkoztatják

őket. Látványos továbbá a nézetkülönbség a cigányság megítélésében: a szocialisták a fideszesekéhez hasonló cigányellenes attitűdökkel rendelkeznek, ellenben a DK-sok és az LMP-sek e téren is liberálisabb álláspontot foglalnak el.

A baloldali ellenzéki pártoknak lehetőséget jelent, hogy éppen azokról a csatornákról tájékozódni leginkább a baloldali fiatalok, amelyeken keresztül a legolcsóbb a kommunikáció, illetve ahol máig a legerősebbek az ellenzéki hangvételű médiumok. Ma már mindhárom baloldali párt fiatal támogatóinak többsége elérhető az interneten, de csak a DK-sok és az LMP-sek igazán gyakori felhasználók. A fiatalokkal való kommunikációt az MSZP számára még vélhetően sokáig megdrágítja, hogy még a szocialista egyetemisták-főiskolások egy része sem olvas online híreket, és továbbra is nagyon népszerű körökben a televízió.

A kutatási adatok alapján a baloldali fiatalok két liberális és egy gazdasági kérdésben baloldalibb, társadalmpolitikai ügyekben centristább pártra oszthatóak. A két liberális párt, a DK és az LMP közötti különbség nem a szocio-demográfiai háttér, a közéleti érdeklődés vagy az értékvilág terén mutatkozik meg, hanem a politikai elitről, kiemelten az *established baloldal* elmúlt ciklusokban nyújtott teljesítményéről alkotott véleményekben. A teljes „elmúlt húsz évet” elutasító LMP-sek számára nyilvánvalóan kizáró tényező a legutóbbi szocialista-szabaddemokrata kormányzást szimbolizáló Gyurcsány Ferenc személye – akármilyen liberális értékeket is hirdessen. A DK-sok számára Gyurcsány éppen az egyik fő motiváció. Ha ezt a törésvonalat hozzáadjuk az MSZP, illetve a DK és LMP közötti társadalmi-értékrendbeli különbségekhez, akkor jól látható, hogy a Fidesz-ellenességen túl közös nevezőt találni a baloldali fiatalok körében sem lesz egyszerű.

IRODALOM

- BAUER BÉLA – SZABÓ ANDREA (szerk.) (2005): *Ifjúság2004 Gyorsjelentés*. Budapest, Mobilitás.
- BAUER BÉLA – SZABÓ ANDREA (szerk.) (2009): *Ifjúság2008 Gyorsjelentés*. Budapest, Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet.
- BECK LÁSZLÓ – BÍRÓ NAGY ANDRÁS – RÓNA DÁNIEL (2011): Szabadesésben. Az MSZP 2006-2010. közötti népszerűségvesztésének politikai napirendi magyarázatai. In: Enyedi Zsolt – Szabó Andrea – Tardos Róbert: *Új képlet. Választások Magyarországon, 2010*. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyarországi Központja Közalapítvány.
- BÍRÓ NAGY ANDRÁS (2011): Az új pártrendszer térképe. Programok, pártelitek és szavazótáborok a 2010-es választások után. In: Sándor Péter – Vass László (szerk.): *Magyarország Politikai Évkönyve 2010-ről*. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyarországi Központja Közalapítvány.
- ENYEDI ZSOLT – KENNETH BENOIT (2011): Kritikus választás 2010. A magyar pártrendszer átrendeződése a bal-jobb dimenzióban. In: Enyedi Zsolt – Szabó Andrea – Tardos Róbert: *Új képlet. Választások Magyarországon, 2010*. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyarországi Központja Közalapítvány.
- KEIL ANDRÁS (2012): Adalékok a Critical Mass nemzedékről. Az egyetemista-főiskolás LMP-szavazók jellemzése. In: Szabó Andrea (2012) (szerk.): *Racionálisan lázadó hallgatók, 2012. Apátia – Radikalizmus – Posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében I. Szeged, Belvedere Meridionale*. pp. 157–183..
- LAKI LÁSZLÓ – SZABÓ ANDREA – BAUER BÉLA (szerk.) (2001): *Ifjúság2000 Gyorsjelentés* Budapest, Nemzeti Ifjúságkutató Intézet.
- LAKNER ZOLTÁN (2011): *Utak és útvesztők. Az MSZP 20 éve*. Budapest, Napvilág Kiadó.
- Magyar Szocialista Párt (2011): *Egy összetartó Magyarországgért*. Budapest, MSZP.
- Policy Solutions – Medián (2012): Budapesti közhangulat 2012. Internetes elérhetőség: <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=545146>.
- RÓNA DÁNIEL – SZABÓ ANDREA (2012): A kutatás módszertana. In: Szabó Andrea (szerk.): *Racionálisan lázadó hallgatók, 2012. Apátia – Radikalizmus – Posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében I. Szeged, Belvedere Meridionale*. pp.15–25.
- TÓKA GÁBOR (2005): A magyarországi politikai tagoltság nemzetközi összehasonlításban. In: Angelusz Róbert – Tardos Róbert (szerk.): *Törések, hálók, hidak. Választói magatartás és politikai tagolódás Magyarországon*. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyarországi Központja Közalapítvány.
- TÓTH CSABA (2011): A márkajellemzők szerepe az MSZP összeomlásában. In: Enyedi Zsolt – Szabó Andrea – Tardos Róbert: *Új képlet. Választások Magyarországon, 2010*. Budapest, Demokrácia Kutatások Magyarországi Központja Közalapítvány.